

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET VETERINARSKЕ MEDICINE

METABOLIZAM MINERALNIH MATERIJA

Doc. Dr Milica Stojković
Katedra za fiziologiju i biohemiju

ELEMENTI U ORGANIZMU I NJIHOVA PODELA

- **Preko 20 elemenata u organizmu (neorganskih materija)**

- ✓ Ugljenik, kiseonik, vodonik, azot, sumpor, fosfor, natrijum, kalcijum, jod, hlor, brom, fluor, gvožđe, bakar, mangan, kobalt, selen, zink, molibden, bor, silicijum

- U zavisnosti od količinske zastupljenosti u organizmu:

- ✓ **Makroelementi** (više od 100 mg/kg TM) (natrijum, kalijum, kalcijum, magnezijum, hloridi, fosfati, sulfati)

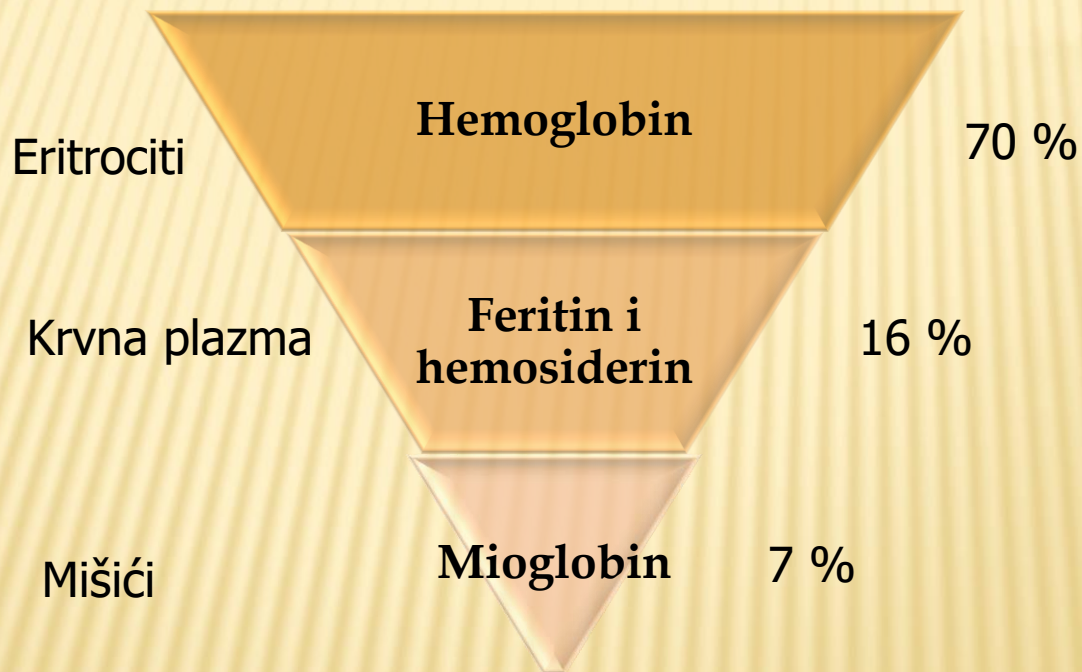
- ✓ **Mikroelementi** (manje od 100 mg/kg TM) (gvožđe, bakar, mangan, jod, fluor, selen, zink, kobalt i dr)

GVOŽĐE

- Najzastupljeniji mikroelement u organizmu: 70mg/kg TM
- ✓ koncentracija u serumu: 20-30 $\mu\text{mol/l}$

Fero $\text{Fe } 2+$
Feri $\text{Fe } 3+$

Deponovanje gvožđa:

- ✓ jetra
- ✓ slezina

✓ kostna srž

GVOŽĐE

• *Uloge u organizmu*

- Ulazi u sastav funkcionalnih proteina:

- ✓ Hemoglobin
  - ✓ Mioglobin
- } Prenošnje i deponovanje molekuskog kiseonika

- Aktivator mnogih enzima koji učestvuju u procesima oksidoredukcije

- ✓ citohrom, peroksidaza, katalaza i drugi

GVOŽĐE

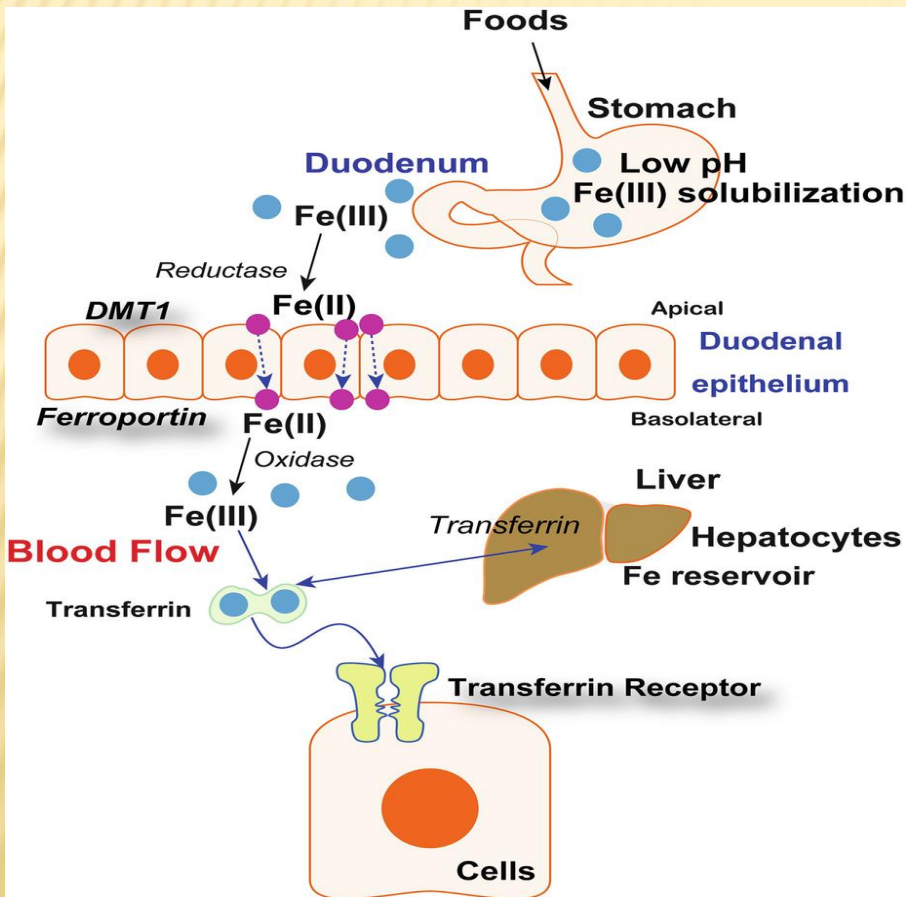
• *Izvori gvožđa*

- Hrana (zeleni delovi biljaka, hrana animalnog porekla..)
- Organsko (vezano za HEM) i neorgansko Fe
- ✓ unos u obliku soli u kojima je u trovalentnom stanju – neiskoristiv
- ✓ u želucu se soli feri gvožđa rastvaraju....prevođenje u fero oblik Fe 2+
  - Oslobađa se iz raspadnutih eritrocita
- Sposobnost recikliranja

GVOŽĐE

• Resorpcija gvožđa

Resorbuje se u duodenumu i proksimalnom jejunumu

- ✓ u enterocitima belančevina apoferritin se vezuje za Fe i prelazi u feritin
- ✓ hefestin predaje Fe^{3+} belančevini transferinu – transport do tkiva

MUKOZNI BLOK !!

✓ zasićenje apoferritina (nema ga kod novorođenih)

GVOŽĐE

• *Resorpcija gvožđa*

Faktori koji utiču na stepen resorpcije:

- ✓ raspoloživa količina gvožđa u fero obliku
- ✓ koncentracija apoferitina (belančevina u enterocitima)
- ✓ koncentracija transferina (prenosi gvožđe do tkiva)

- ✓ Vezivanje Fe za transferin zavisi od pH

Ako ga ima dovoljno – blokiraju se mehanizmi za resorpciju

• Toksičnost (veće količine)

• TIBC- *total iron binding capacity*, parametar za određivanje maksimalne zasićenosti transferina gvožđem

GVOŽĐE

- *Eliminacija gvožđa iz organizma*

✓ minimalna

(deskvaminisan epitel, žuč, mleko)

GVOŽĐE

• Deficit gvožđa

- Prolazna forma kod novorođenih jedinki
- Najveći problem kod farmskog uzgoja prasadi:
  - ✓ brz porast u prvim nedeljama života
  - ✓ ishrana isključivo majčinim mlekom (vrlo siromašno gvožđem)

Odrasle jedinke?

- ✓ deficit Fe češći usled gubitka a ne smanjenog unosa

BAKAR

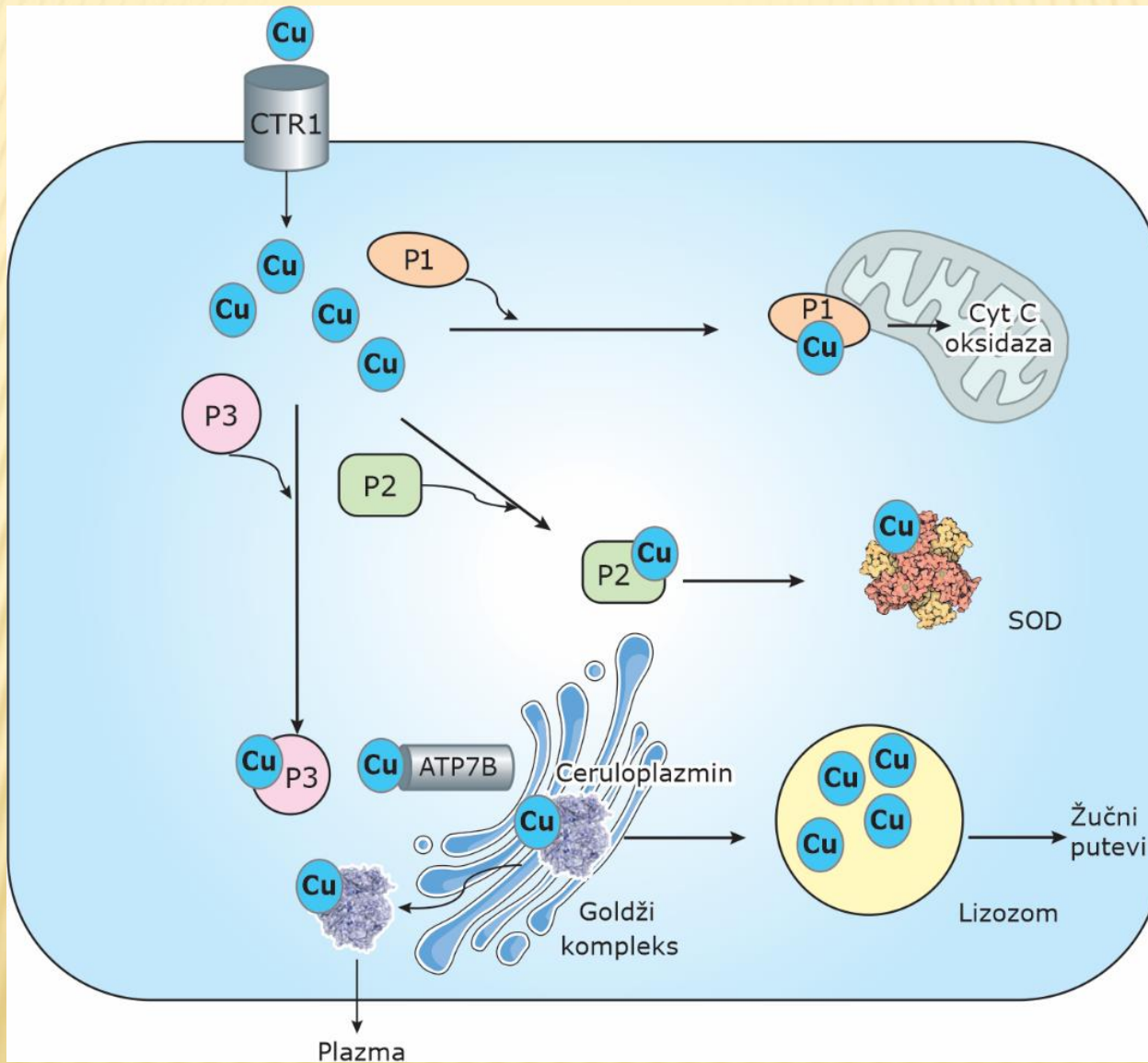
- U organizmu oko 2 mg/kg TM
- ✓ koža, dlaka, jetra, epitelne ćelije digestivnog trakta

CERULOPLAZMIN   protein prenosilac bakra

• ***Uloge bakra***

- ✓ eritropoeza: ugradnja gvožđa u toku sinteze Hb
- ✓ ulazi u sastav metaloenzima (*tirozinaze* i dr)
- ✓ aktivira enzime odgovorne za pigmentaciju dlake i vune
- ✓ ulazi u sastav pigmenata perja, *turacin* (crvena boja), *turakoverdin* (zelena boja)

BAKAR

BAKAR

- ***Eliminacija bakra iz organizma***

- ✓ glavni put ekskrecije putem žuči
- ✓ fecesom

- ***Deficit bakra***

- ✓ anemija (hipohromna)
- ✓ poremećaji u kostima
- ✓ poremećaj pigmentacije
- ✓ manja kovrdžavost vune

- ***Suficit bakra***

- ✓ akumulacija u jetri i poremećaji funkcije

JOD

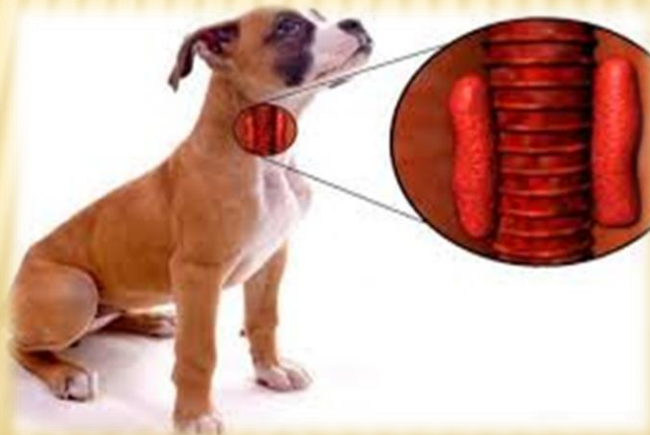

U organizmu oko 4-8 mg/kg TM

• *Uloge joda*

- ✓ sinteza i funkcionisanje hormona tireoidne žlezde (tiroksin T4 i trijodtironin T3)

JOD

• Izvori joda

- ✓ hrana (biljna)
(zavisi od koncentracije joda u zemljištu)
- ✓ voda, vazduh (primorje)

Goitrogene supstance u hrani
(u kabastim hranivima) $J_2 \downarrow$
(tiocijantni- dodavanje J_2 otklanja uticaj
tiouracilni tip- dodavanje J_2 ne otklanja uticaj)

*Jodiranje
kuhinjske soli*

*Strumogena
područja*

*Struma,
gušavost*

- **Resorpcija joda**

✓ u digestivnom traktu resorbuje se kao jodid

Resorbovani jod

95%

✓ jodid se oksidiše u jod i aktivnošću jodide pumpe efikasno upumpava u tireocite

SELEN

- ***Izvori selena***

- ✓ hrana (organska i neorganska)
(pašnjačke biljke, žitarice; ishrana kod ljudi: morska riba, plodovi mora, žitarice..)

- ✓ voda

- Deponuje se u jetri u obliku selenocistein i selenometionin

- Unošenje selena u višku – toksično?

SELEN

• *Uloge selena*

- ✓ Ulazi u sastav enzima glutation peroksidaze (GSH-Px)
(GSH-Px uklanja H₂O₂)
- ✓ Odbrana od štetnog delovanja peroksida na lipide ćelijske membrane
(zajedno sa vit E i dr)
- Selen u višku
  - ✓ ugradnja u AK cistein i metionin umesto sumpora
(smanjuje aktivnost)
- U jetri depo selena u vidu selenocisteina i selenometionina

SELEN

- ***Deficit selena***

- ✓ povećanje peroksidativnog oštećenja membranskih fosfolipida...liza ćelija
- ✓ promene na skeletnoj muskulaturi i miokardu srca

- ***Eliminacija selena iz organizma***

- ✓ mokraćom (najviše), izdahnutim vazduhom

MANGAN

U organizmu oko 0,5 mg/kg TM

- ***Uloge mangana***

- ✓ koenzim mnogih enzima
- ✓ ulazi u sastav superoksid dismutaze (uklanja slobodne radikale)
- ✓ Aktivnost piruvat karboksilaze (za glukoneogenezu)

Izvor – zrna kukuruza, dodaje se u premikse

CINK

U organizmu oko 30 mg/kg TM

• *Uloge cinka*

- ✓ ulazi u sastav enzima karboanidraze
- ✓ značajan za proizvodnju insulina
- ✓ normalno odvijanje procesa spermatogeneze

- Svinje posebno osetljive na nedostatak Zn

(usporen rast, kod dugotrajnog deficita parakeratoza - zadebljanje sluznice jednjaka)

MOLIBDEN

U organizmu oko 0,2 mg/kg TM

- ***Uloge molibdena***

- ✓ ulazi u sastav enzima ksantin dehidrogenaze (učestvuje u metabolizmu purinskih baza)

KOBALT

- ***Uloge kobalta***

- ✓ esencijalni sastojak vitamina B12 (eritropoeza)

- (smanjeno unošenje kobalta može dovesti do pojave anemije)

HVALA NA PAŽNJI

